

**Klagenemnda
for offentlige anskaffelser**

Innklagede gjennomførte en åpen anbudskonkurranse for inngåelse av rammeavtale vedrørende kjøp/leasing av kopi- og multifunksjonsmaskiner. Klagenemndas flertall fant at innklagedes avvisning av klager med hjemmel i forskriftens § 20-12 (2) d var rettmessig. Nemnda konkluderte med at innklagede i strid med regelverket hadde gjort vesentlige endringer i konkurransegrunnlaget etter at konkurransen var kunngjort. Videre var regelverket brutt ved at det ikke innen 15 dager fra klagers anmodning ble gitt en tilfredsstillende nærmere begrunnelse. Innklagede hadde også brutt kravet til forutberegnelighet under evalueringen av tildelingskriteriet "pris". Kravet til likebehandling var brutt ved at ikke samtlige leverandører fikk forespørsler om forlengelse av vedståelsesfristen. Endelig fant klagenemnda at innklagede hadde brutt regelverket ved at bare en representant fra oppdragsgiver var til stede under tilbudsåpningen. Klagers øvrige anførsler førte ikke frem.

Klagenemndas avgjørelse 25. februar 2008 i sak 2008/2

Klager: Konica Minolta Business Solutions Norway AS

Innklaget: Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde

Klagenemndas medlemmer: Kai Krüger, Andreas Wahl, Jakob Wahl

Saken gjelder: Avvisning av klager etter forskriftens § 20-12 (2) bokstav d. Tilbudsåpning. Endring av konkurransegrunnlag etter kunngjøring, men før tilbudsfristens utløp. Begrunnelse og nærmere begrunnelse. Tilbudsevaluering. Forlengelse av vedståelsesfrist.

Bakgrunn:

- (1) Fredrikstad kommune kunngjorde 18. mai 2007 på vegne av kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde (Innkjøpssamarbeidet Østfold Nord-Vest) (heretter kalt innklagde), en åpen anbudskonkurranse for inngåelse av rammeavtale vedrørende kjøp/leasing av kopi- og multifunksjonsmaskiner. Avtaleperioden var angitt å være fire år. Det fremgikk av kunngjøringen at Hvaler kommune skulle ha opsjon på å tiltre avtalen.
- (2) Kopi- og multifunksjonsmaskinene var delt inn i følgende volumgrupper/segmenter, jf konkurransegrunnlagets punkt 2.1:

"Segment 1a=A4

15-29 utskrifter pr minutt

Segment 1b=A3

15-29 utskrifter pr minutt

Postadresse
Postboks 439 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse
Olav Kyrresgate 8
5014 Bergen

Tlf.: 55 59 75 00

Faks: 55 59 75 99

E-post:
postmottak@kofa.no
Nettside: www.kofa.no

Segment 2: 30-49 utskrifter pr minutt
 Segment 3: 50-85 utskrifter pr minutt”

- (3) Om forventet innkjøpsvolum fremgikk det følgende i konkurransegrunnlagets punkt 2.2:

”Det presiseres at avtalen gjelder for nye anskaffelser – dvs at de avtaler som løper i dag, vil løpe til de går ut eller sies opp. Deretter skal nye avtaler inngås gjennom rammeavtaleleverandøren.

Volumene er estimert basert på statistikk og innhentede opplysninger. Forbruket vil være avhengig av oppdragsgivers budsjettsituasjon, aktiviteter og andre rammefaktorer.

Oppdragsgiver har estimert antall kopier på multifunksjonsmaskinene og sort hvit maskin

Kombi farge	Antall ark sort /hvitt Per maskin	Antall ark kombi farge Per maskin	Antall maskiner Sort/hvit Moss	Antall maskiner sort/hvit Fr.stad	Antall maskiner kombi farge. Moss	Antall maskiner kombi farge, Fr.stad
<i>Segment 1a 15-29</i>	57000	0	20	60	0	0
<i>Segment 1b 15-29</i>	57000	38000	63	82	0	5
<i>Segment 2 30-49</i>	57000	38000	144	23	10	12
<i>Segment 3 50-85</i>	144000	96000	36	28	17	18

Av estimert snittvolum er det beregnet at kombimaskiner (farge/sort,hvitt) vil utskriftsvolumet med sort/hvitt utgjøre ca 80 %, og at utskriftsvolumet med farge vil utgjøre ca 20 %. Dette gjelder i alle segmentene.

Oppdragsgiver beregner at hovedtyngden av maskinparken i avtaleperioden vil bestå av sort/hvitt maskiner, og tilbyder må garantere at de kan levere tilbudte modeller eller tilsvarende i hele avtaleperioden.

Utviklingen vil nok gå mot en vridning i antall sort/hvitt maskiner til fordel for kjøp av flere kombimaskiner, og dette anslås å ligge på om lag 30 % i avtaleperioden. Oppdragsgiver bruker i hovedsak leasing som finansieringskilde og evalueringen vil baseres på dette, og ikke kjøp.”

- (4) Konkurransegrunnlagets vedlegg 3 bestod av ”Prisskjema/kravspesifikasjon”. Et av skjemaene i vedlegg 3 var ”Kravspesifikasjon – kvalifikasjonskrav”. I dette skjemaet var det angitt en mengde må-krav leverandørene skulle angi om de oppfylte eller ikke. Det fulgte av skjemaet at alle må-krav måtte oppfylles, og at dersom må-kravene ikke var oppfylt, ville tilbudet bli avvist. I et annet skjema, ”Kravspesifikasjon”, var det angitt flere krav/forhold i tilknytning til tildelingskriteriene ”Kvalitet/funksjonalitet” og ”Miljøhensyn” som leverandørene skulle svare på om de oppfylte eller ikke. Det var ikke opplyst at dette var må-krav. Det tredje skjemaet var ”Prisskjema” hvor leverandørene skulle fylle inn priser for maskiner i de ulike segmentene.

- (5) Prisskjemaet og kravspesifikasjonen viste at hvert maskinsegment var delt inn i to, henholdsvis a og b. Punkt a innenfor hvert segment var sort/hvitt maskiner, mens punkt b var kombi/farge maskiner.
- (6) Fra skjemaet ”*Kravspesifikasjon – kvalifikasjonskrav*” inntatt i vedlegg 3 til konkurransegrunnlaget, hitsettes:

”[...]

Nettverkfunksjon		
Utstyret må kunne kobles direkte opp i det interne datanettverket.	Må-krav	[...]
10/100 Base T	Må-krav	
PC-plattformer: NT4, Win2000, Win2003, XPCitrix client (ICA) Vista	Må-krav	
Server-plattformer: NT4, Win2000, Win2003 Win terminalserver	Må-krav	
Fungere i et miljø med Metaframe/Citrix Presentasjons server 4.5□	Må-krav	
IPP (Internett Printing Protocol)	Må-krav	
Støtter TCPip, SNMP, HTTP	Må-krav	

[...]”

- (7) Av konkurransegrunnlagets punkt 1.8 ”*Tilbudsåpning*” fulgte at de innkomne tilbud ”... vil bli åpnet av minst to representanter fra oppdragsgiver”.
- (8) Kontrakt skulle i henhold til konkurransegrunnlagets punkt 4.1 tildeles leverandøren som leverte det økonomisk mest fordelaktige tilbudet basert på følgende tildelingskriterier:

”

- *Pris/anskaffelseskost/andre kostnadskomponenter*
- *Kvalitet/funksjonalitet (jfr pkt 5.6 og kravspesifikasjonen/prisskjemaet)*
- *Service (jfr pkt 5.7)*
- *Leverings- og returordninger (jfr 5.3)*
- *Miljøhensyn (jfr pkt 5.5 og kravspesifikasjonen/prisskjemaet)*

Tildelingskriteriene for kontrakt er opplistet i prioritert rekkefølge.

Vektes som følger: pris 40 % Kvalitet/funksjonalitet: 30 % Service: 20 % lev og returordninger: 5 % Miljøhensyn: 5 %”

- (9) Det fulgte av konkurransegrunnlagets punkt 1.4 ”*Vedståelsesfrist*” at tilbudene skulle være bindende i 90 dager fra tilbudsfristens utløp. Tilbudsfristen var i henhold til konkurransegrunnlagets punkt 1.5 den 11. juli 2007 kl 12.00.
- (10) En leverandør, Sharp Electronics Norge, sendte 24. mai 2007 e-post til innklagede hvor det ble stilt spørsmål til konkurransegrunnlaget. Fra e-posten hitsettes:

”*Kravspesifikasjonen modell gruppe 1A*

Det oppgis at man her ønsker en A4 maskin. Som en del av ”må kravene” skal denne modellen ha A3 papirformat, Zoom fra A5-A3, minimum 50 ark i dok.mater, stifting og mulighet for sikret utskrift via pin kode.

På denne type mindre A4 maskiner beregnet for f.eks barnehager, mindre kontorer, er det svært få modeller på markedet som kan tilfredsstille krav om 50 ark i dok. mater (30 er mer vanlig), mulighet for stifting, skanning A3-A4 og sikret utskrift via

pin kode (Uten at man setter på eksternt utstyr). Prøveutskrift er også en funksjon som krever harddisk, og vil fordyre en liten modell betydelig.

Vi regner også med at papirformat A3 og Zoom fra A3-A5 heller ikke er et "måkrav" på denne modellgruppen.

Dersom målet med denne modellgruppen er å få tilbud på en rimelig A4 maskin bør man vurdere å endre noen av "måkravene".

- (11) Innklagede besvarte henvendelsen ved e-post av 30. mai 2007 hvor det fremgikk følgende:

*"Dine spørsmål om Kravspesifikasjon og pris skjema er vurdert og vi korrigerer dette slik at det blir korrekt, takk for innspill.
[...]"*

- (12) Den 31. mai 2007 kl 10.37 sendte innklagede ut e-post til samtlige leverandører som hadde fått utleverte konkurransegrunnlaget. Av e-posten fulgte at *"Det er foretatt endringer i dokumentet etter innspill fra en tilbyder. Dette gjelder maskiner i segment 1."* Vedlagt e-posten fulgte en revidert kravspesifikasjon. Måkravene var opprinnelig fordelt på 258 rubrikker. I den reviderte versjonen var seks av rubrikkene skraverte ut med grå farge. Rubrikkene som var skravert var:

- Papirformat A3	Segment 1 a
- Papirformat A3	Segment 1 b
- Stifting	Segment 1 a
- Minimum 30 ark ved stifting	Segment 1 a
- Mulighet for innlegg/forside/bakside	Segment 1 a
- Mulighet for prøveutskrift	Segment 1 a

- (13) Samme dag, 31. mai 2007, kl 14.54 sendte innklagede ut enda en ny versjon av kravspesifikasjonen. I denne versjonen ble fem av de skraverte rubrikkene beholdt, mens skraveringen for *"Papirformat A3"* på segment 1 b var fjernet. I tillegg var funksjonene *"Har elektronisk postkasse"* og *"Mulighet for hulltaking"* for sort/hvit maskinene i segment 1 a under tildelingskriteriet *"Kvalitet/funksjonalitet"*, skravert ut.

- (14) Konica Minolta Business Solutions Norway AS (heretter kalt klager) sendte 1. juni 2007 en e-post til innklagede hvor det ble bedt om å få oversendt en skriftlig spørsmålsformulering som var bakgrunn for endringene i kravspesifikasjonen meddelt 31. mai 2007.

- (15) Innklagede besvarte henvendelsen i e-post av 4. juni 2007. Av e-posten fremgikk følgende:

"I vår saksbehandling etterstrever vi forutsigbarhet og åpenhet. Vi har et motiv og det er at grunnlaget skal gi likebehandling. At en telefonhenvendelse sammen med egen vurdering ikke skulle ivareta dette skjønner jeg ikke. At vi skal rekonstruere en telefonsamtale for å rettferdiggjøre en endring kan jeg ikke se er et brudd på regelverket. Det er ingenting som holdes tilbake av informasjon slik det antydes i din mail. Dersom det er skapt et slikt inntrykk beklager jeg det. Jeg er klar over at dette er et komplisert område og det er nettopp derfor det er viktig å motta innspill fra bransjen. Jeg ønsker derfor å ta hensyn til innspill som kommer og som kan rette

opp eventuelle uklarheter som måtte være i grunnlaget, ansvaret for korrigeringer ligger allikevel hos oppdragsgiver og det er den vurderingen jeg gjør når vi for eksempel endrer på underlaget. [...]"

- (16) Klager sendte en ny e-post til innklagede 5. juni 2007. I e-posten ble det stilt flere spørsmål i tilknytning til endringen av kravspesifikasjonen på bakgrunn av telefonhenvendelse fra en leverandør.
- (17) Etter det opplyste for klagenemnda ble innklagede kontaktet av flere leverandører som hadde spørsmål og innspill til konkurransegrunnlaget. Flere av spørsmålene som var innkommet skriftlig samt svar på disse, ble samlet og sendt per e-post den 5. juni 2007 til leverandørene som hadde fått tilsendt konkurransegrunnlag. Fra e-posten med spørsmål og svar hitsettes:

"Del 2

Punkt 2.2 Forventet innkjøpsvolum

Spørsmål 1.

Dere angir at dere skal kjøpe ca 80 maskiner i segment 1 for A4 maskiner, og at disse maskinene kjører ca 57 000 klikk pr år i snitt. Vi finner dette uvanlig høyt, med tanke på at dette i utgangspunktet er kun bordmodeller. Og i sitt forrige anbud hadde Fredrikstad et snitt på bare 10 000 i dette segmentet, noe som virker mer narutlig.

SVAR

Vi har på bakgrunn av spørsmålet/ deres kommentar sett at oppgitt snittvolum ikke harmoniserer med fakta og det er således gjort en feilberegning fra vår side.

Feilberegningen skyldes endring i segmentering fra tidligere som ikke ble hensyntatt i tilstrekkelig grad.

Som dere hentyder ligger snittvolum i segment 1a på 10 000 sider hvilket også er i tråd med tidligere forespørsel.

Dette bes rettet til 10 000 sider. Det er ikke beregnet noe fargevolum i segment 1a.

Spørsmål 2.

Vedrørende forholdet sort/hvit maskiner og kombimaskiner så har dere tatt i bruk en formel som sier at snitt volum totalt på kombimaskiner i segment 2 og 3 % lavere enn sort/hvit maskinene. Hvorfor dette? Og menes det at brukersteder som dokumentintensive ikke skal ha kombimaskiner av en spesiell årsak som ikke er nevnt?

Svar

Formelen dere henviser til forstås som fordeling mellom fargevolum og sort/hvit volum segment 1b, 2 & 3.

Presisering og rettelse:

- *Volum i gruppe b skal totalt være 40000 sider (se forklaring spm 1)*
- *Fordeling mellom sort/hvit og fargevolum skal være, som antydnet i tekst 80/20 hvor totalvolumet er summen av 1'ste og andre kolonne.*

Dette innebærer følgende:

Totalvolum segment 1 b: 40 000 sider

S/H volum 1 b: 32 000 sider
Farge volum 1 b: 8 000 sider

Totalvolum segment 2: 95 000 sider
S/H volum 2: 76 000 sider
Farge volum 2: 19 000 sider

Totalvolum segment 3: 240 000 sider
S/H volum 3: 192 000 sider
Farge volum 3: 48 000 sider

Spørsmål 3.

I segment 3 hvor sort/hvit hastigheten er på 50-85 spm, noe som er relativt høy hastighet, har dere kun antatt et snitt volum på 144 000 på "rene" sort/hvit maskiner og kun 96 000 på kombimaskiner. Med så små volumer må det totalt sett for kommunen være mer fordelaktig å anskaffe flesteparten av disse maskinene fra segment 2, da prisene er lavere og ikke minst kombimaskinen i segment 2 vil kunne håndtere et snitt på 96 000 pr år uten problemer.

Svar

Volum er ikke 144000 hhv 96000, men samlet 240 000

Rene sort/hvit maskiner vil ha samme totalvolum, men vil ikke få noen dreining fra sort/hvit til farge naturlig nok.

Vi presiserer nok en gang at dette er estimer. Kolonne 2 & 3 i skjema på side 7 i anbudsgrunnlaget er å forstå slik:

"Antall ark sort/hvit per maskin" = sort/hvit volum

"Antall ark kombi farge per maskin" = fargevolum

Sum disse 2 kolonnene er å forstå som totalvolum pr maskin."

(18) I e-post fra klager til innklagede av 11. juni 2007 fremgikk følgende:

"[...] For å være helt sikre på at vi ikke har misforstått, ber vi om en bekreftelse på følgende

Ved evalueringen av kriteriet pris/anskaffelseskost/andre kostnadselementer legges følgende enhets- og printvolum til grunn:

**Antall maskiner sort/hvitt og kombi er det antall som er oppført i opprinnelige tabell under punkt 2.2 i konkurransegrunnlagets side 7. Her er det altså ingen endringer."*

(19) Innklagede besvarte henvendelsen ved e-post av 12. juni 2007 på denne måten:

"Ja nå tror jeg at vi faktisk har klargjort de uklarhetene som har vært så langt, [...]"

(20) Innen tilbudsfristens utløp 11. juli 2007 var det kommet inn tilbud fra fem leverandører. Blant disse var klager, Canon Norge AS (heretter også kalt Canon og

valgte leverandør) og Ricoh Norge AS (heretter kalt Ricoh). Tilbudene fra de øvrige to leverandørene ble avvist.

- (21) I klagers tilbud fremkom at pris per utskrift for sort/hvitt maskin i segment 3 var kr 0,02.
- (22) Av anskaffelsesprotokollen fremkom at det var en person til stede ved tilbudsåpningen 16. juli 2007.
- (23) Ved e-post av 28. september 2007 ba innklagedes innkjøpssjef om at klager forlenget vedståelsesfristen til 1. november 2007. Klager besvarte henvendelsen i e-post samme dag. I klagers e-post stod det følgende:

”Det er selvsagt helt uproblematisk for oss. Er det noe jeg kan bidra med i prosessen er det bare å gi et signal.

Jeg har kjøpt noen billetter til Queen Showet på City Scene den 03.11.07. Det blir da med middag og show på kvelden. Det blir i så fall bare deg og en representant for Østfold Fotball Krets.

Dersom du har lyst/mulighet til å være med hadde det vært veldig hyggelig. Vi kunne eventuelt kombinert dette med en demo av de maskinene vi har tilbudt i anbudet.”

- (24) Canon og Ricoh forlenget også vedståelsesfristen for sine tilbud til 1. november 2007.
- (25) Ved brev av 3. oktober 2007 ble klager meddelt at kontrakt var tildelt Canon Norge AS. I meddelelsesbrevet fremgikk følgende:

”Evalueringen er gjennomført etter de kriterier som er forutsatt i konkurransegrunnlaget.

Kriteriene er vektet etter de opplysinger som ble kunngjort. Det er lagt relative forskjeller til grunn.

Det beste poengresultatet fikk Canon.

Canon Norge AS, er derfor innstilt som leverandør i kontraktsperioden.

Begrunnelse for valget:

Kriterier	Cannon	Sum	[...]	Konica	Sum
Pris 40 %					
Poeng kriterier	10	400		9,5	380
Kvalitet/funksjonalitet 30 %					
Poeng kriterier	10	300		9	270
Service 20 %					
Poeng kriterier	9,5	190		9	180
Lev/retur ordn. 5 %					
Poeng kriterier	9,5	47,5		9	45
Miljø 5 %					
Poeng kriterier	9	45		8	40
SUM		982,5			915

På kriteriet pris var Canon slik det fremgår av vektingen ca. 4 % lavere enn nærmeste konkurrent. Dette prinsippet er brukt gjennom hele poengsettingen. Der hvor det har vært grunnlag for å utøve skjønn har vi tatt hensyn til de relative forskjellene. Poengberegningen har derfor vært finmasket og reflekterer de forskjeller som har fremkommet.”

- (26) I brev datert 10. oktober 2007 ba klager om svar på flere spørsmål i tilknytning til tildelingsbeslutningen. Fra brevet hitsettes:

”Vi ber om et snarlig svar på følgende spørsmål:

- Hva menes med at det er lagt relative forskjeller til grunn i evalueringen?*
- Hvor mange maskiner pr. segment både s/hv. og farge er lagt til grunn ved beregningen av tilbydernes totale pris?*
- Hvilket print volum innenfor det enkelte segment er lagt til grunn ved beregningen?*
Her er det viktig at volumet splittes i hhv. s/hv. på maskinene som kun kjører s/hv., og s/hv. og farge på kombimaskinene
- Er det forutsatt både kjøp og leie og hva er i så fall fordelingen?*
- Hva er den totale kontraktsverdi på Canon’s tilbud og hva er tilsvarende verdi på vårt?*
- Hvordan er kriteriet kvalitet/funksjonalitet vurdert? Hvordan fremkommer poengene?*
- Hvordan er kriteriet miljø vurdert? Hvordan fremkommer poengene?”*

- (27) Innklagede besvarte henvendelsen ved brev av 11. oktober 2007. Fra innklagedes brev hitsettes:

*”Med relative forskjeller har vi speilet den prosentuelle forskjellen når vi har poengsatt, dette er et innarbeidet og anerkjent prinsipp.
På de øvrige spørsmålene fram til kvalitet / funksjonalitet er dette klargjort i konkurransegrunnlaget.*

På kriteriet miljø er det vurdert de linjene som var oppgitt og her var Richo best.

På kriteriet funksjonalitet har vi gjort evalueringen på kriterier hvor vi har registrert ulikheter, så som hastighet, dpi og øvrige punkter hvor tallverdier angir ulikhetene på oppfylte krav med ja og nei svar er ulikhetene helt marginale.

Vi vurderte på bakgrunn av dette Canon som best.”

- (28) Ved brev av 15. oktober 2007 påklagde klager, via sin advokat, tildelingsbeslutningen. Det ble samtidig påpekt at det ikke var gitt en tilfredsstillende begrunnelse for valg av tilbud, og det ble bedt om at dette ble gitt.
- (29) Den 23. oktober 2007 sendte klagers advokat begjæring om midlertidig forføyning til Fredrikstad tingrett.
- (30) Innklagede avviste klagen av 15. oktober 2007 ved brev datert 23. oktober 2007. Brevet ble mottatt hos klagers advokat 25. oktober 2007.

- (31) Fredrikstad tingrett avsa kjennelse den 26. oktober 2007 som påla innklagede å gi klager en tilfredsstillende redegjørelse og begrunnelse.
- (32) Samme dag, 26. oktober 2007, sendte klagers advokat et nytt brev til innklagede hvor det blant annet ble bedt om begrunnelse som var i samsvar med regelverket.
- (33) Innklagede besvarte henvendelsen i brev datert 6. november 2007. Fra innklagedes brev hitsettes:

”Når det gjelder innstilling/evaluering ble det økonomisk mest fordelaktige tilbud valgt.

Priskriteriet i seg selv teller 40 %. Totalverdiene av tilbudene er som det fremgår: Kr. 7.102.500 (Canon), kr. 7.408.252 (Ricoh), kr. 7.475.000 (Konica Minolta).

I et sammenlignende oppsett, jf vedlagte kopier, der de respektive tall/verdier fra leverandørene er lagt til grunn i forhold til konkurransegrunnlaget for de forskjellige kriterier, fremkommer som resultat at Canon totalt sett kom best ut.

Under teknisk funksjonalitet/kvalitet er det skjønnsmessig lagt større vekt på for eksempel at en maskin har høyere hastighet i kopiering enn faktoren oppvåkningstid fra hvilemodus.

Canons tall scorer her best, men slik vektlegging var det enighet om før tilbudsåpning.

På miljø scorer Ricoh best. På svanemerke svares det likt.

Dersom det er uklarheter/spørsmål i relasjon til de oppgitte tall/verdier i vedlagte sammenligningen anses det mest hensiktsmessig eller nødvendig med gjennomgåelse i et møte med innkjøpsavdelingen.”

- (34) Ved brev av 14. november 2007 fastholdt klagers advokat forhold påklagd i tidligere brev. Det ble samtidig bedt om et møte med innklagede.
- (35) Møte mellom klager og innklagede ble avholdt 23. november 2007.
- (36) I etterkant av møtet sendte innklagede den 3. desember 2007 et brev til klagers advokat. I brevet søkte innklagede å gi en ytterligere spesifisering/konkretisering av tilbudsevalueringen. Fra brevet hitsettes:

”Når det gjelder kriteriet ”Leverings-returordninger” (vektet til 5 %) er svarene fra begge vurdert som omtrent like gode, men etter innkjøpsavdelingens skjønn synes det som om Canon har et bedre tilbud.

Konica Minolta har på nye maskiner beskrevet 2 dagers kortere leveringstid enn Canon.

I motsetning til Konica Minolta beskriver imidlertid Canon konkrete forberedelser til hvordan installasjonene skal foretas i samarbeid med IT-avdelingen.

Konica Minolta oppgir bare som akseptert at levering anses gjennomført når varen er mottatt og godkjent/klar til bruk, på avtalt sted, - med 4 dagers leveringstid.

Ut fra et IT-driftsaspekt, med stor vekt på den spesielle driftssituasjonen for plattformen, er det reist et stort spørsmål ved hvordan forberedelsen til installasjonen er tenkt gjennomført fra Konica Minolta – og på hvilket grunnlag svaret på dette punkt er oppgitt.

Særlig driftssjefen i IT-avdelingen, som kjenner kompleksiteten i dette og arbeidsmengden og personell i IT savner her et løsningsforslag som burde vært klart og konkretisert.

Forskjellen i leveringstid anser man fort kan utlignes ut fra denne uklarhet i forberedelse og installasjonsrutiner.”

- (37) Vedlagt brevet av 3. desember 2007 fulgte evalueringsskjema som viste hvordan klagers tilbudte priser var evaluert, samt innkjøpssjefens kommentarer til tilbudsevalueringen. Fra vedlagte evalueringsskjema hitsettes:

”

<i>Evaluering kopimaskiner 2007 Moss og Fredrikstad</i>				
Konica segm. 1				
[...]				
Konica segm. 2				
		Segm. 2a. sort, hvit	Segm. 2b farge	
Kopimaskinevaluering leie				
Antall maskiner i segment		312	22	
Snitt volum pr maskin	12	76000	19000	418000
Sort/hvit kombi		sort	76000	1672000
[...]				
Segment 3		Segm. 3 sort.mask	Segm. 3a k.farge	
Kopimaskinevaluering leie				
Antall maskiner i segment		64	35	
Snitt volum pr maskin	12	192000	48000	168000
[...]				
Servicepris pr kopi/utskrift		0,035	[...]	
[...]				

”

- (38) Fra innkjøpssjefens kommentarer til tilbudsevalueringen hitsettes:

”Kriteriet pris

Vurdering

[...]

Modeller som tilbys i segment 1b er kombi farge / sorthvit maskiner.

Dersom alle disse maskiner skulle skiftes ut med modeller tilbudt i segment 1b, ville vi påtvunget våre virksomheter fargeløsninger uten at dette ville ha nødvendig nytteverdi.

Fredrikstad kommune og innkjøpssamarbeidet Østfold Nord-vest ønsker av kostnadmessige hensyn å videreføre en allerede restriktiv innkjøpspolitikk knyttet til bruk av fargekopier/utskrifter i kommunene.

Innkjøpsavdelingen har derfor i sin evaluering for alle tilbydere valgt å tillegg disse 145 s/h enhetene inn i tallgrunnlaget for segm. 2.a.

Totalt antall s/h maskiner som er lagt til grunn i segment 2a er vedlagte exelskjema satt til 312 enheter (145 s/h enheter fra 1b + 167 s/h enheter fra segment 2.)”

Klagers advokat svarte ved brev av 17. desember 2007. I brevet ble det anført at de nærmere forklaringer om tilbudsevalueringen i brev av 3. desember 2007, viste at det var begått flere brudd enn klager tidligere hadde vært klar over.

(40) Ved e-post av 20. desember ba innklagede Canon forlenge vedståelsesfristen til 15. mars 2008. Dette ble bekreftet av Canon i e-post av samme dag.

(41) Klager brakte saken inn for klagenemnda ved brev av 3. januar 2008.

(42) Den 14. januar 2008 besluttet rådmannen i Fredrikstad kommune å avvise klager fra den pågående konkurransen. Fra notat av 14. januar 2008 hitsettes:

”I forbindelse med klage på anskaffelsesprosessen av kopimaskiner, har kommunen gjennomgått dokumentasjon i saken på nytt. I den forbindelse er rådmannen i dag gjort kjent med en e-post fra Konica Minolta, der innkjøpssjefen er tilbudt middag og billetter på revyshow. E-posten er etter hva rådmannen kan se knyttet opp til et svar på anmodning om utsatt vedståelsesfrist på grunn av evalueringen, og er derfor å anse som et utilbørlig forsøk på å påvirke kommunens ansatte i beslutningsprosessen. Kommunen har av den grunn ikke den nødvendige tillitt til Konica Minolta, har derfor i dag besluttet å avvise de fra konkurransen.”

(43) Ved brev av 15. januar 2008 ble klager meddelt at selskapet var avvist fra konkurransen. I brevet ble det vist til e-posten av 28. september 2007. I brevet fremgikk videre:

”Kommunen oppfatter henvendelsen som et forsøk på å påvirke innkjøpsansvarlig for anskaffelsen på utilbørlig måte. Det anses i strid med kommunens etiske krav til sine leverandører, å tilby denne type ytelser til innkjøpsansvarlige i en evalueringsfase. Herunder vil kommunen fremheve at henvendelsen ikke har skjedd åpent, men derimot direkte i e-post til den personen som ble tilbudt ytelsen. At tilbudet knyttes opp mot et svar på anmodning om utsatt vedståelsesfrist, og det samtidig legges til at man kan kombinere middag og revyshow med en demonstrasjon av maskinene, gjør at det er vanskelig ikke å se tilbudet om personlig ytelse i sammenheng med den pågående evalueringen.

På denne bakgrunn er det besluttet å avvise Konica Minolta AS fra konkurransen, med hjemmel i forskrift om offentlige anskaffelser § 20-12 (2) bokstav d). [...]”

(44) Klager påklagde avvisningen ved brev av 21. januar 2008.

(45) Det er ikke inngått kontrakt i saken.

Anførsler:*Klagers anførsler:**Avvisning av klager*

- (46) Innklagedes avvisningsbeslutning er ugyldig.
- (47) For det første har avvisningen skjedd på et for sent tidspunkt. Det var innklagedes innkjøpssjef som fullt og helt styrte anskaffelsen. Han må derfor identifiseres med oppdragsgiver. Dersom innkjøpssjefen tolket e-posten som et forsøk på smøring fra klagers side, skulle han avvist klager umiddelbart, jf forskrift om offentlige anskaffelser § 20-15 (1) som krever at avvisning skal skje så snart som mulig.
- (48) Avvisningsbeslutningen må dessuten ses på som usaklig. Innklagede har her benyttet en e-post, som lenge har vært kjent for innklagedes ansvarlige, som et påskudd for å bli kvitt en brysom og svært kjedelig sak. E-posten er selvsagt uheldig, men den ble sendt av en overivrig nyansatt slagsjef i Sarpsborg uten at de to som håndterte tilbudet fra hovedkontret var orientert. Det som tilbys i e-posten er av en nokså uskyldig karakter. Det er i henhold til forskriftens § 20-12 (2) ikke nok at det har skjedd en forsømmelse: det kreves en alvorlig forsømmelse mot faglige og etiske krav i bransjen, og da skal det atskilling mer til enn hva som var tilfellet i foreliggende sak.
- (49) I tillegg kommer at innkjøpssjefen har en svært nær og personlig kontakt med en av Canons representanter, Hans Torp, både privat og på annen måte. Vedkommende representant hos Canon var blant annet eneste leverandør som fikk være til stede på et seminar som Fredrikstad kommune arrangerte i samarbeid med KS den 27. og 28. oktober 2007.

Tilbudsåpning

- (50) Tilbudene ble åpnet av innklagedes innkjøpssjef alene, til tross for at det i konkurransegrunnlagets punkt 1.8 stod at tilbudene skulle åpnes av minst to representanter fra oppdragsgiver. En slik fremgangsmåte er også i strid med forskrift om offentlige anskaffelser § 20-7 (2).

Vesentlige endringer av konkurransegrunnlaget etter kunngjøring

- (51) Innklagede har i strid med forskrift om offentlige anskaffelser § 17-2 (1) gjort vesentlige endringer i kravspesifikasjonen i konkurransegrunnlaget. Det er særlig etterbehandlingen, endringen i kolonne 16 og 17 i arkfane 2 med elektronisk postkasse og mulighet for hulltaking, som er av stor betydning. Disse endringene medførte at Canon kunne tilby maskiner i segment 1a kr 10 - 15 000 billigere enn dersom konkurransegrunnlagets opprinnelige krav skulle vært oppfylt. I og med at gruppe 1a i konkurransegrunnlagets del 2 punkt 2.2 er estimert til 80 maskiner, vil dette representere en prisforskjell på ca 0,8 – 1,2 mill kr. Det endrer altså prisrekkefølgen mellom tilbyderne vesentlig når pris teller 40 %, høyst sannsynlig også rangeringen mellom tilbudene.
- (52) De seks spesifikasjonene som er endret, innebærer betydelige endringer i forhold til hva som kan tilbys og ikke tilbys av maskiner.
- (53) Det er ikke riktig at klager er den eneste leverandøren som har reagert på endringene.

- (54) Det er grunnlag for mistanke om at endringene ble gjort for at anskaffelsen skulle være bedre tilpasset det Fredrikstad kommunes nåværende leverandør, Canon, kunne levere til konkurransedyktige priser.
- (55) E-posten fra Sharp Electronics Norge av 24. mai 2007, som er gjort kjent for klager under behandlingen for klagenemnda, og svaret på denne e-posten, skulle i anonymisert form vært tilsendt alle konkurransedeltakerne, jf forskriftens § 17-2 (2).

Manglende begrunnelse

- (56) Verken meddelelsesbrevet av 3. oktober 2007 eller den nærmere begrunnelse i brev av 11. oktober 2007 oppfyller forskriftens krav til begrunnelse etter § 20-16 (1) og (3).
- (57) I meddelelsen av 3. oktober er det kun gitt en matrise for hvordan de forskjellige tildelingskriteriene har vært vurdert, uten at det gis noen begrunnelse for poenggivningen i matrisen.
- (58) I brevet av 11. oktober gir innklagede ingen nærmere forklaring utover å henvise til konkurransegrunnlagets krav. Innklagede besvarte heller ikke på dette tidspunkt spørsmålet om total kontraktsverdi, hvilket oppdragsgiver i alle tilfeller har plikt til, selv om enkelte priselementer kan være taushetsbelagte. Dette ble først opplyst i kommuneadvokatens brev etter kjennelse om midlertidig forføyning. Innklagede forsømte også sin plikt til å gå nærmere inn på en sammenligning av klagers tilbud opp mot tilbudet fra valgte leverandør, jf forskriftens § 20-16 (4).
- (59) Klager har etter hvert, og særlig ved innklagedes brev av 3. desember 2007, fått en god nok begrunnelse for evalueringen til å konstantere at det er begått feil i denne sammenhengen. Imidlertid opprettholdes anførselen om at de opprinnelige begrunnelsene i meddelelsesbrevet av 3. oktober 2007 og det etterfølgende brevet av 11. oktober 2007 ikke tilfredsstiller kravene i forskriftens § 20-16 (1) og (4).

Feil ved evalueringen av tildelingskriteriet "Pris"

- (60) For det første er det lagt feil pris til grunn i segment 3 på sort/hvitt kopier/stifter. Her opererer innklagede i evalueringen av klagers tilbud med 3,5 øre pr kopi, mens prisen i klagers tilbud faktisk var på 2 øre.
- (61) For det andre har innklagede ikke vært konsekvent og fulgt sine egne anvisninger med hensyn til antall sort/hvitt/farge-kopier som er lagt til grunn i det enkelte maskinsegment. Av svaret på spørsmål 3 i e-posten av 5. juni 2007 (spørsmål og svar til konkurransegrunnlaget) fremgår at for hver maskinkategori skal antall s/h-kopier utgjøre det antall som er angitt i kolonne 2 i tabellen i konkurransegrunnlagets punkt 2.2, mens antall fargekopier (gjelder bare kombimaskiner) skal være antallet angitt i kolonne 3 i tabellen.
- (62) For segment 2 er for s/h-maskinene regnet 76 000 s/h-kopier, og for kombimaskinene er regnet 76 000 s/h-kopier og 19 000 fargekopier, totalt 95 000 sider. Etter presiseringen under svar på spørsmål 3 i e-post av 5. juni 2007 skulle totalvolumet på 95 000 sider også legges til grunn for s/h-maskinene. Dette er altså ikke gjort.

- (63) I segment 3 er sort/hvitt kopiene helt uteglemt for så vidt angår kombimaskinene. Det totale volum på kombimaskinene her er derfor ikke blitt 240 000 sider, men kun 48 000 sider fargekopi og ingen s/h-kopier. Dette er galt, hvilket også fremgår av innklagedes egen forklaring under svar på spørsmål 3 hvor det står at "*Volum er ikke 144 000 hhv 96 000, men samlet 240 000*" på kombimaskinene i segment 3.
- (64) For det tredje har innklagede i strid med regelverket gjort endringer i antall maskiner innen de enkelte kategorier. Innklagede opplyste i brev av 3. desember 2007 at under evalueringen ble 145 kombimaskiner fra maskinkategori 1b (altså kombinerte farge og sort/hvitt skrivere) flyttet over til segment 2a som er rene sort/hvitt maskiner. Dette var ikke på noen måte opplyst om på forhånd. En slik omlegging av kategorier ved prisevalueringen er totalt uforutsigbar og klart i strid med lov om offentlige anskaffelser § 5. Leverandørene har priset tilbudene ut fra det som er opplyst i konkurransegrunnlaget.
- (65) Klager er enig i at estimatene for så vidt gjelder antall maskiner i tabellen i konkurransegrunnlagets punkt 2.2, ikke er bindende eller gir noen garanti når det gjelder innklagedes fremtidige uttak. Derimot kan det oppgitte antall ikke fravikes ved evalueringen av tilbydernes priser.

Feil ved evalueringen av tildelingskriteriet "Leverings- og returordninger"

- (66) Under evalueringen av dette kriteriet er dagens leverandør hos Fredrikstad kommune, Canon Norge AS, tilgodesett på en utilbørlig måte. Det fremkommer av innklagedes brev av 3. desember 2007 at det er gitt tilleggs poeng til Canon på grunn av "... *den spesiell driftssituasjonen for plattformen*". Hvis det faktisk er slik at det foreligger en spesiell driftssituasjon for Fredrikstad kommune, burde dette vært opplyst og beskrevet i konkurransegrunnlaget. Når det ikke er redegjort nærmere for slike spesielle forhold, er det ikke mulig for en utenforstående som stiller uten forkunnskaper å komme med løsningsforslag som er klare og konkretiserte. I og med at Canon er eksisterende leverandør hos Fredrikstad kommune og derigjennom har kunnskaper om Fredrikstad kommunes systemer, har det her vært en forskjellsbehandling ved at innklagede ikke har foretatt seg noe for å bringe de øvrige leverandørene opp på Canons kunnskapsnivå. Det innebærer etter dette et brudd på kravet til likebehandling å gi Canon tilleggs poeng i evalueringen på dette punkt.

Manglende likebehandling mht forlengelse av vedståelsesfrist

- (67) Vedståelsesfristen er utløpt for andre leverandører enn Canon. Det foreligger således bare ett gyldig tilbud. Innklagede har med dette brutt kravet til likebehandling.
- (68) Ettersom klagers siktemål aldri har vært å få tildelt oppdraget, men tvert i mot har vært å få stoppet anskaffelsesprosessen for å få den inn på rett spor, kan det ikke innfortolkes forlengelse av vedståelsesfristen ved konkludent atferd. Videre har heller ikke Ricoh fått mulighet til å forlenge vedståelsesfristen.

Erstatning

- (69) Klagenemnda bes uttale seg om det er grunnlag for erstatning for negativ kontraktsinteresse.

Innklagedes anførsler:

Klagen må avvises

- (70) Klagen må avvises, prinsipalt som følge av at tilbudet fra klager ble avvist, jf under, subsidiært som følge av at saken ikke egner seg for skriftlig nemndsbehandling på grunn av sakens kompleksitet.

Avvisning av klager

- (71) Prinsipalt anføres det at avvisningen av klager var berettiget, og at det dermed ikke er nødvendig for nemnda å gå inn på de øvrige anførslene klager har reist.
- (72) At ansatte gis tilbud om personlige gaver og tjenester i forbindelse med gjennomføringen av anbudskonkurranser, er uakseptabelt for innklagede. Slike gaver eller tjenester er etter sin art egnet til å kunne påvirke konkurransen, ved at det er risiko for at det tas usaklige hensyn ved tildeling av kontrakt. Dette ville i så fall være i strid med innklagedes interesser, og må derfor ses på som illojalt og utilbørlig av klager.
- (73) Innklagede er ikke enig i at tilbudet om revyshow og middag kan bagatelliseres. Tilbudets innhold og konteksten det er fremsatt i, gjør at tilbudet fremstår som et alvorlig brudd på etiske krav i bransjen.
- (74) Det er vanskelig å se at avvisningen har kommet for sent. Kontrakt er ikke signert med valgte leverandør. Saken ble først forelagt rådmannen, som øverste administrative leder i kommunen, den 14. januar 2008. Rådmannen traff da beslutning om avvisning umiddelbart. Det ligger i "smøringens" karakter at det kan ta noe tid før slike tilbud blir kjent for øverste administrative ledelse. Det kan ikke være slik at en leverandør som gir tilbud om slik "smøring", skulle være i en beskyttet posisjon knyttet til om avvisning skjer umiddelbart eller ikke.
- (75) Forskriftens § 20-12 (1) kan ikke ses på som en uttømmende regulering av hvilke situasjoner det kan foreligge en avvisningsplikt. Der grunnprinsippene om likebehandling og gjennomsiktighet ville brytes ved valg av et tilbud, må det være en avvisningsplikt. Dersom innkjøpsjefen hadde akseptert tilbudet i foreliggende sak, og klagers tilbud senere ble valgt, måtte de øvrige leverandørene kunne påklage dette som et brudd på kravene til likebehandling og gjennomsiktighet. Kravene til likebehandling og gjennomsiktighet tilsier derfor en avvisningsplikt av klager.
- (76) Klagers påstand om at Torp var eneste leverandør som fikk være til stede på et seminar som Fredrikstad kommune arrangerte i samarbeid med KS, er uriktig. Det var ikke Torp som deltok på konferansen for Canon, men en kollega. Videre arrangerte ikke Fredrikstad kommune seminaret. Kommunen bidro med teknisk gjennomføring, men arrangøren var KS Innkjøpsforum. Det var andre leverandører til stede, og enda andre var invitert.

Tilbudsåpning

- (77) Det erkjennes at forskriftens § 20-7 (2) er brutt ved at det bare var en person til stede ved tilbudsåpningen.

Endring av konkurransegrunnlaget etter kunngjøring

- (78) Klagers anførsel på dette punktet gjelder endring av kravspesifikasjonen hva gjelder mulighet for A3-format, stifting av ark, mulighet for innlegg/forside/bakside, mulighet for hulltaking og elektronisk postkasse. Hva disse endringene teknisk sett innebærer, hvilke konsekvenser endringene har for innklagedes dekning av sitt behov og hvilken betydning dette eventuelt har for leverandørene, hviler på en faktisk bevisførsel der skriftlige saksbehandling vil være mindre egnet. Det anføres derfor at anførselen avvises som uegnet for nemndsbehandling, i det saken er så kompleks.
- (79) Subsidiært anføres at endringene ikke er vesentlige og således ikke er i strid med anskaffelsesregelverket.
- (80) Det er ikke tale om endringer som var i strid med opplysninger gitt i kunngjøringen. Endringen kan derfor ikke ha avholdt noen leverandører fra å ha deltatt i konkurransen.
- (81) Videre er det bare klager som har klaget på endringene. Dersom endringene var vesentlige, kunne man forvente at også andre leverandører ville klaget.
- (82) Kravene som ble strøket i kravspesifikasjonen reflekterte ikke innklagedes reelle behov. Kravene ville derfor vært unødvendig fordyrende. Dette må anses som saklig begrunnelse for endringen, hvilket bør hensynstas.
- (83) Det er ikke slik at det kunne delta flere leverandører som følge av endringene. Det er heller ingen leverandører som ble stengt ute. Det er de samme potensielle leverandørene som kunne gi tilbud før og etter endringene. Også dette trekker i retning av at det ikke var vesentlige endringer.
- (84) Endringene er foretatt hele 42 dager før tilbudsfristen gikk ut. Leverandørene hadde således god tid til å områ seg og tilpasse tilbudene sine.
- (85) Hva man vil oppnå gjennom en avlysning og ny konkurranse, må også vektlegges i vurderingen. I foreliggende sak ville klager ikke oppnådd noen ting, ettersom det i en ny konkurranse ville bli lagt til grunn nøyaktig de samme kravene som i den endrede kravspesifikasjonen. Ressursbruken, både hos oppdragsgiver og hos potensielle leverandører, tilsier at konkurransen fullføres.
- (86) Det var opprinnelig satt 258 må-krav. At seks av kravene utgikk, fremstår i en slik sammenheng ikke som vesentlig. Det må også vektlegges at endringene ikke gjaldt for alle produktkategoriene, men kun for en del av dem.
- (87) Innklagede må ha en viss skjønnsfrihet i vurderingen av om endringer er vesentlige, så lenge det ikke er grunn til å tro at endringene er usaklig motivert og endringene ikke unødig begrenser konkurransen.
- (88) Innklagede kan ikke se at spørsmål og svar i e-postene fra og til Sharp, skulle vært anonymisert og tilsendt alle konkurransedeltakerne. Forskriftens § 17-2 (2) viser til ”Opplysninger som oppdragsgiver gir ...” skal meddeles alle. Det står ikke at forespørselen skal meddeles. Dersom forespørselen har betydning for å forstå rekkevidden av opplysningene som gis, er det derimot klart ut fra kravet til

likebehandling av også innholdet i forespørselen bør oppgis. Dette var imidlertid ikke tilfellet i foreliggende sak.

Begrunnelse

- (89) Innklagede ga en tilstrekkelig begrunnelse for tildelingen i meddelelsesbrevet av 3. oktober 2007. Klagenemnda har i tidligere praksis lagt til grunn at det er tilstrekkelig å legge ved et evalueringsskjema som viser hvilken karakter leverandørene har fått under hvert av kriteriene, i tillegg til en totalkarakter, jf blant annet sakene 2003/218 og 2007/16. Dette har innklagede gjort. I tillegg er det gitt enda flere opplysninger i begrunnelsen, idet det blant annet er opplyst relative forskjeller i prisene.
- (90) Innklagede har også gitt en nærmere begrunnelse for valget. Klager ba om en nærmere begrunnelse i brev av 10. oktober 2007. Innklagede besvarte henvendelsen i brev datert 11. oktober 2007. I konkurransegrunnlaget var det uttrykkelig opplyst hvilke vurderingspunkter som ville inngå i tildelingskriteriene. Når det var vist til disse, og til at det var lagt til grunn relative forskjeller mellom tilbudene i poengsettingen, anså innklagede det vanskelig å besvare spørsmålene på noen bedre måte enn å vise til at svar på spørsmålene som var stilt kunne leses rett ut av konkurransegrunnlaget. Det vises til klagenemndas sak 2003/128. I foreliggende sak ble det ikke knyttet særlig med kommentarer til poengsettingen i den nærmere begrunnelsen. Dette bør ses i sammenheng med at konkurransegrunnlagets oppsett for evalueringen var uvanlig objektiv og gjennomsigtig ved at de var bedt om ja eller nei svar på spesifiserte underkriterier. Ser man dette i sammenheng bør det være tilnærmet like godt som i sak 2003/128.
- (91) Det må uansett sees hen til den samlede informasjon innklagede har gitt. At etterfølgende korrigeringer kan reparere manglende nærmere begrunnelse synes forutsatt blant annet i klagenemndas sak 2007/76. I brev av 6. november 2007 ble det fremlagt en oversikt som viste hvor mange maskiner klager og valgte leverandør var best på under hvert av kriteriene. Videre ble det opplyst om poengsetting på et svært detaljert nivå for underkriteriene. I brev av 3. desember 2007 med vedlegg, er det gitt en omfattende begrunnelse som strekker seg over mange sider. Evalueringen av klagers pris er videre brutt ned på detaljnivå. Det er videre fremlagt kopi av anskaffelsesprotokollen.
- (92) Det er noen uklart om klager anfører at kravene til nærmere begrunnelse fortsatt ikke er oppfylt, eller om det bare anføres at det har eksistert et regelbrudd. Kravene til nærmere begrunnelse er i hvert fall per i dag klart oppfylt. Ettersom de innholdsmessige kravene til nærmere begrunnelse nå er oppfylt, kan det i høyden være tale om fristen på 15 dager for å gi nærmere begrunnelsen ikke er overholdt.

Evalueringen av tildelingskriteriet "Pris"

- (93) Det bestrides at estimatene i konkurransegrunnlaget ubetinget skal legges til grunn for evalueringen. Innklagede hadde legitim grunn til å utøve et skjønn ved evalueringen av prisene hva gjaldt fremtidige forbrukstall og antall enheter som ville anskaffes. Det var i konkurransegrunnlagets punkt 2.2 uttrykkelig poengtert at forbrukstallene var et estimat basert på statistikk og innhentede opplysninger. Videre fremgikk det at implementering av maskiner for de ulike segmentene ville skje gradvis. Det var i tillegg opplyst at konkurransen også gjaldt for kommunene Hobøl, Rygge og Våler. Disse var det ikke gitt statistikktall på.

- (94) Det erkjennes at det i den opprinnelige evalueringen er lagt inn feil volum, og feil pris for klagers tilbud i segment 3a. Feilen har imidlertid ikke hatt noen betydning for resultatet.

Evalueringen av tildelingskriteriet "Leverings- og returordninger"

- (95) Det som er ment å uttrykke i evalueringen er at Canons produktsortiment synes bedre tilpasset Fredrikstad kommunes eksisterende systemer. Hvilke systemer dette er, er ikke på noen måte hemmeligholdt, jf at det i konkurransegrunnlagets kravspesifikasjon – kvalifikasjonskrav, fremgikk et eget punkt for nettverksfunksjoner der ulike programmer mv. som er i bruk ble listet opp.

- (96) Klager er for øvrig eksisterende leverandør hos Moss kommune.

Vedståelsesfrist

- (97) Vedståelsesfrist er en avtalerettslig disposisjon som vil kunne forlenges gjennom konkludent atferd. For klagers del må vedståelsesfristen kunne anses implisitt forlenget gjennom de klager som er fremsatt i etterkant. Motivet med å klage må jo antas å være å til slutt bli tildelt kontrakten selv, enten i foreliggende konkurranse eller i en ny konkurranse.

- (98) Klagers tilbud er avvist, og kan da ikke regnes med i vurderingen av vedståelsesfristen. Ricohs tilbud anser innklagede for å være ute av konkurransen, ettersom Ricoh leverte klage og i svarbrev etterpå aksepterte at klagen ikke ble tatt til følge. Uansett vedsto alle leverandørene seg tilbudene ved kontraktstildeling og frem til meddelelse om resultatet av klagebehandlingen. Canons tilbud er fortsatt gyldig.

Erstatning

- (99) Det foreligger ikke grunnlag for erstatning for negativ kontraktsinteresse for klager.
- (100) Som følge av klagers tilbud om revyshow og middag til innkjøpsansvarlig under prosessen, med dertil følgende avvisning, bes det derimot om at nemnda uttaler seg om det kan være grunnlag for innklagede å kreve erstatning av klager for merutgifter dette har påført innklagede. I den forbindelse vises det til at det i prinsippet foreligger et objektivt ansvar for økonomisk skade ved midlertidig forføyning.

Klagenemndas vurdering:

- (101) Klager har deltatt i konkurransen og har saklig klageinteresse, jf forskrift om klagenemnd for offentlige anskaffelser § 6. Klagen er rettidig. Anskaffelsen følger etter sin opplyste verdi forskrift om offentlige anskaffelser av 7. april 2006 nr. 402 (forskriften) del I og III, jf forskriftens § 2-1, jf § 2-2 (1).

Avvisningen av klager

- (102) Spørsmålet er om innklagedes avvisning av klager som følge av e-post av 28. september 2007 er rettmessig og om den er skjedd rettidig.
- (103) Av forskriftens § 20-12 (2) bokstav d, som innklagede har henvist til ved avvisningen av klager, følger det at oppdragsgiver "... kan avvise leverandører som ... i sitt yrke har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje".

- (104) Om innholdet i bestemmelsen uttaler Fornyings- og administrasjonsdepartementet følgende i punkt 13.2.2 i Veileder til reglene om offentlige anskaffelser (side 159):

”Brudd på en profesjons etiske retningslinjer og straffebestemmelser vil omfattes. Forsømmelsen må være av vesentlig betydning (”alvorlige brudd”) og være relevant for den konkrete anskaffelsen, jf. forholdsmessighetsprinsippet i kapittel 5.1.2. Ved avvisning på grunn av brudd mot etiske standarder skal det foretas en proporsjonalitetsvurdering hvor en blant annet tar hensyn til hvor alvorlig forseelsen er, tiltak leverandøren har gjort for å unngå nye forseelser, om det er en engangsforseelse eller gjentatte brudd og hvor lenge der er siden bruddet skjedde.”

- (105) Tilsvarende har også Dragsten/Lindalen lagt til grunn i boken Offentlige anskaffelser Kommentartutgave Bind II (2005) s. 1133 (om den tilsvarende § 8-12 (2) (d) i forskriften av 2001) og jf. S Arrowsmith The Law of Public and Utilities Procurement (2005) pkt 12.37 (s 754).

- (106) Sammen med svar på forespørsel om forlengelse av vedståelsesfristen i konkurransen, framkom klager i e-post av 28. september 2007 med tilbud om middag og revybilletter til innklagedes innkjøpsansvarlig. Det ble videre foreslått å kombinere dette med *”en demo av de maskiner vi har tilbudt i anbudet”*.

- (107) Basert på de fremlagte opplysninger kan det synes som om e-posten representerte et uhell som tilbyders ledelse ville stanset dersom de hadde kjent til den. Etter klagenemndas syn framstod innholdet i e-posten likevel objektivt sett som et forsøk på å påvirke innklagedes innkjøpsansvarlige på en utilbørlig måte for å få tildelt kontrakt. Klagenemnda legger til grunn at det er i strid med bransjens normer å tilby slike fordeler midt i en anbudsprosess. Ved å tilby middag og billetter til revyshow under en konkurranse og samtidig med tilbud om demonstrasjon av de maskiner som tilbudet gjaldt, måtte innklagede oppfatte det slik at klager forsøkte å skaffe seg en særlig fordel i forhold til de øvrige tilbyderne under den pågående konkurranse. Selv om tilbudet ble avvist, var fremsettelsen av det egnet til skape tvil mht om de øvrige tilbydere kunne forvente likebehandling. I denne forbindelse kan det ikke legges avgjørende vekt på at innklagedes tilbud ikke ble valgt. Samlet sett finner nemnda at klagers opptreden var en slik *”alvorlig[e] forsømmelse[r]”* at innklagede i medhold av forskriftens § 20-12 (2) bokstav d var berettiget til å avvise klager fra konkurransen som e-posten ble fremsatt i forbindelse med.

- (108) Det følger av forskriftens § 20-15 (1) at oppdragsgiver *”snarest mulig”* skal ta stilling til spørsmålet om avvisning. E-posten fra klager er datert 28. september 2007, og innklagedes beslutning om avvisning ble meddelt klager i brev av 15. januar 2008. Meddelelse om kontraktstildeling ble gitt 3. oktober 2007. Klager har gjort gjeldende at avvisningen skjedde på et for sent tidspunkt, mens innklagede viser til at rådmannen traff beslutning om avvisning umiddelbart etter at han ble kjent med forholdet.

- (109) Det ligger i *”smøringens karakter”* at det forsøkes holdt skjult for de ansvarlige i virksomheten. Henvendelsen fra klager skjedde ikke åpent, men ble framsatt i en e-post direkte til den som ble tilbudt ytelsen. Klagenemnda legger til grunn at den ansvarlige i virksomheten reagerte med en gang han ble kjent med forholdet.

(110)I Fornynings- og administrasjonsdepartementets veileder er det i punkt 13.4 uttalt at bakgrunnen for at avvisningsspørsmålet skal tas opp snarest mulig er blant annet hensynet til forutberegnelighet. Videre er det vist til at et tilbud er bindende for leverandøren ut vedståelsesfristen og at dette binder opp ressurser hos leverandøren.

(111)I klagenemndas sak 2004/291 er det i premiss (32) uttalt:

”Utgangspunktet er at oppdragsgiver snarest mulig skal ta stilling til spørsmålet om avvisning, jfr. forskriftens § 8-13(1). En oppdragsgiver kan miste retten til å påberope en ”kan”-avvisningsgrunn dersom dette først påberopes etter at tildeling har funnet sted. Det vises til Borgarting lagmannsretts dom av 14. mai 2002 hvor lagmannsretten ikke fant grunn til å gå inn på hvorvidt en leverandør kunne vært avvist, da leverandøren hadde vært med i tildelingsomgangen.”

(112)Spørsmålet om hvorvidt oppdragsgiver har tatt stilling til avvisningsspørsmålet ”snarest mulig” er også behandlet i sakene 2005/175 (46), 2005/200 (25) og 2007/109 (87) og (88).

(113)Nemnda finner at ingen av disse avgjørelsene kan tillegges avgjørende betydning i den foreliggende sak. Det er lagt vekt på at avvisningsgrunnlaget i denne saken dreier seg om ”alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje”. Når det skal vurderes om oppdragsgiver har tatt stilling til avvisningsspørsmålet ”snarest mulig”, må det foretas en avveining mellom hensynet til den som blir avvist og oppdragsgivers behov for å påse at de ”faglige og etiske krav i vedkommende bransje” blir etterlevd i anbudsprosessen. Hensynet til andre tilbydere spiller også inn ved vurderingen. I tillegg er det relevant å vektlegge at avvisning har en preventiv effekt mot den type forhold på leverandørsiden som denne saken dreier seg om.

(114)Etter en samlet vurdering, hvor hensynet til å holde de etiske krav i hevd særlig er vektlagt, er klagenemnda kommet til at innklagede ikke hadde forspilt sin rett til å avvise klager fra anbudskonkurransen.

(115)Medlemmet Krüger er under tvil kommet til at avvisningen er urettmessig. Tilbudet om middag, revybilletter kombinert med mulig demo av tilbudte produkter er selvsagt utilbørlig. Denne slags tilbud ville endog muligens kunne påtales som brudd på straffelovens § 276a bokstav b for vedkommende som fremsatte tilbudet. Hendelsen bærer imidlertid preg av å være en enkeltstående – om enn grov - glipp fra en ansatt uten kjennskap til forhandlingsforbudet og likhetsprinsippet ved anbudskonkurranser. Etter FADs Veileder sitert ovenfor skal det foretas en helhetsvurdering, der momentet ”engangsforseelse” anføres i leverandørens favør. Som innklagede har vist til, hadde de ansvarlige rette vedkommende innen klagers virksomhet ikke kjennskap til hendelsen, og den ble ikke påtalt i fortsettelsen under klagesakens gang før rådmannen slo ned på forholdet 3 ½ måned senere. Det står ikke til troende at tilbudet slik det var fremsatt, ville blitt gjennomført på ansvarlig hold innen klagers virksomhet. Hendelsen skulle selvsagt vært påtalt og beklaget fra klagers side umiddelbart, men etter som tiden gikk og andre temaer kom på banen, måtte klageren ha rimelig grunn til å regne glippet som tilbakelagt, jfr forskriftens § 20-15 (1) om at avvisning skal skje snarest mulig i alle tilfelle som dekkes av de

foregående hjemler for avvisning. Ser man hendelsen i sammenheng med tidsforløpet, vil en avvisning i dette tilfelle gå for langt.

Tilbudsåpning

- (116) Det følger av forskriftens § 20-7 (2) at åpningen av tilbud skal foretas av ”*minst to representanter fra oppdragsgiver*”. Innklagede hadde også opplyst om dette i konkurransegrunnlagets punkt 1.8. Av anskaffelsesprotokollen fremkommer at det bare var en person til stede under tilbudsåpningen den 16. juli 2007. Innklagede har med dette brutt forskriftens § 20-7 (2), og dette er også erkjent av innklagede.

Endring av konkurransegrunnlaget etter kunngjøring

- (117) I forskriftens § 17-2 (1) fremkommer at oppdragsgiver innen tilbudsfristens utløp har rett til foreta rettelser, suppleringer og endringer av konkurransegrunnlaget, forutsatt at disse ”*ikke er vesentlige*”.
- (118) Innklagede har endret konkurransegrunnlaget etter at konkurransen ble kunngjort, men før tilbudsfristens utløp. Spørsmålet er om endringene i konkurransegrunnlagets kravspesifikasjon er vesentlige. Hva som er vesentlig må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.
- (119) Innklagede har fjernet flere må-krav i tilknytning til maskiner i segment 1a. De fleste endringene er gjort etter innspill fra en tilbyder. For klagenemnda fremstår konkurransegrunnlaget på denne bakgrunn som dårlig forberedt fra innklagedes side. Slik nemnda oppfatter saken, har fjerningen av må-kravene videre hatt relativt stor betydning for hvilke maskiner som kunne tilbys i segment 1a henholdsvis før og etter endringene. Ettersom segment 1a utgjør en stor del av anskaffelsen, finner klagenemnda etter dette at endringene i konkurransegrunnlaget fremstår som ”*vesentlige*”, og således er i strid med forskriftens § 17-2 (1).
- (120) Ettersom klagenemnda ovenfor har konkludert med at endringene i konkurransegrunnlaget var i strid med regelverket, finner nemnda ikke grunn til å gå nærmere inn på klagers anførsel knyttet til at e-posten fra Sharp Electronics Norge av 24. mai 2007 og innklagedes svar på denne e-posten, skulle vært tilsendt alle konkurransedeltakerne i anonymisert form.

Begrunnelse

- (121) Det følger av forskrift om offentlige anskaffelser § 22-3 (1) at den skriftlige meddelelsen om hvem som skal tildeles kontrakt, skal inneholde en begrunnelse for valget. Oppdragsgivers begrunnelsesplikt er nærmere regulert i § 20-16 (1) som lyder slik:

”Oppdragsgivers begrunnelse om kontraktstildeling og valg av leverandør til rammeavtale i henhold til § 22-3 første ledd skal inneholde tilstrekkelig informasjon om det valgte tilbudet til at leverandøren kan vurdere om oppdragsgiveres valg har vært saklig og forsvarlig, i samsvar med de angitte tildelingskriterier.”

- (122) I meddelelsesbrevet av 3. oktober 2007 var det inntatt en tabell som viste tilbudenes poengsum på hvert enkelt tildelingskriterium, samt totalsum for hvert av tilbudene. Videre fremgikk det at valgte leverandørs tilbud var ca 4 % lavere i pris enn nest

beste tilbud. Det var også opplyst at prinsippet om prosentmessig avvik var benyttet gjennom hele poengsettingen.

- (123)Klagenemnda har i flere tidligere avgjørelser lagt til grunn at oppdragsgiver har oppfylt kravet til begrunnelse ved å legge ved evalueringsskjema som viser hvilke karakterer tilbudene har fått under hvert av tildelingskriteriene, samt totalkarakter, jf blant annet sakene 2003/218 og 2007/16.
- (124)Klagenemnda legger på bakgrunn av ovennevnte til grunn at innklagedes begrunnelse i meddelelsesbrevet av 3. oktober 2007 tilfredstilte forskriftens krav, jf forskriftens § 20-16 (1).
- (125)Av forskriftens § 20-16 (4) følger det at dersom en leverandør skriftlig anmoder om det, skal det senest innen 15 dager etter anmodning gis en *”nærmere begrunnelse for hvorfor [...] leverandøren ikke tildeles kontrakt”*.
- (126)Denne etterfølgende begrunnelsen skal opplyse om det valgte tilbudets egenskaper og relative fordeler. Klagenemnda har i flere saker lagt til grunn at en nærmere begrunnelse må forutsettes å skulle sammenligne mer inngående det valgte tilbudet med tilbudet til den leverandøren som anmoder om en nærmere begrunnelse, jf blant annet sakene 2003/49, 2005/8 premiss (35) og 2007/30 premiss (33). Videre har klagenemnda lagt til grunn at kravene til den nærmere begrunnelsens innhold og omfang til en viss grad vil måtte fastsettes på bakgrunn av innholdet i leverandørens skriftlige anmodning, jf sak 2003/61.
- (127)Klager ba i brev av 10. oktober 2007 om en nærmere begrunnelse. Innklagede besvarte henvendelsen ved brev av 11. oktober 2007. Etter klagenemndas oppfatning viser ikke innklagedes brev hvordan innklagede har kommet frem til de ulike poengene som fremkom i matrisen inntatt i brev av 3. oktober 2007. Det er således vanskelig å se hvordan klagers tilbud er evaluert i forhold til valgte leverandørs tilbud på hvert enkelt tildelingskriterium. Klagenemnda finner på denne bakgrunn at begrunnelsen i innklagedes brev av 11. oktober 2007 ikke tilfredsstiller forskriftens krav til nærmere begrunnelse, jf forskriftens § 20-16 (4).
- (128)Innklagede må ved senere brev, herunder særlig brev av 3. desember 2007, sies å ha oppfylt kravet til nærmere begrunnelse i forskriftens § 20-16 (4). Klager har også sagt seg fornøyd med innklagedes etterfølgende begrunnelse i brev av 3. desember 2007. Med denne begrunnelsen ble ikke gitt innen 15 dager etter klagers anmodning om nærmere begrunnelse. Innklagede har således brutt forskriftens § 20-16 (4) ved at den nærmere begrunnelsen ikke er gitt i tide.

Evalueringen av tildelingskriteriet ”Pris”

- (129)Ved tilbudsevalueringen har oppdragsgiver et skjønn som bare i begrenset grad kan overprøves rettslig. Klagenemnda kan imidlertid prøve om evalueringen er saklig og forsvarlig, og i samsvar med de grunnleggende kravene til forutberegnelighet, likebehandling og etterprøvbarehet, samt om evalueringen er basert på riktig faktisk grunnlag.
- (130)I klagers tilbud var pris per utskrift for sort/hvitt maskiner i segment 3 angitt til 2 øre. Til tross for dette har innklagede lagt til grunn en pris på 3,5 øre per utskrift.

Innklagede har således lagt feil faktum til grunn på dette punktet i tilbudsevalueringen, og har med det brutt kravene til forutberegnelighet og likebehandling i lov om offentlige anskaffelser § 5.

- (131) Klager har videre anført at innklagede ikke har vært konsekvent og fulgt sine egne anvisninger med hensyn til antall sort/hvitt/farge-kopier som er lagt til grunn i det enkelte maskinsegment.
- (132) I skrivet med spørsmål og svar til konkurransegrunnlaget sendt leverandørene 5. juni 2007, fremkom det visse presiseringer og rettelser i tilknytning til konkurransegrunnlagets punkt 2.2 *"Forventet innkjøpsvolum"*. Slik klagenemnda forstår innklagedes svar på spørsmål 2 og 3 var forventet totalvolum for både sort/hvit maskiner og kombimaskiner 95 000 sider i segment 2 og 240 000 sider i segment 3. For kombimaskinene var totalvolumet splittet opp i sort/hvit og farge. I segment 2 var det angitt 76 000 sider og 19 000 sider for henholdsvis svart/hvit og farge, mens tilsvarende tall i segment 3 var 192 000 og 48 000 sider.
- (133) Innklagedes evaluering av klagers tilbud viser at innklagede ikke har fulgt dette ved evaluering av maskiner i segment 2 og 3. For sort/hvit maskin i segment 2 har innklagede lagt til grunn 76 000 sider, i stedet for 95 000. Mens det for kombimaskinene i segment 3 bare er lagt til grunn fargekopier (48 000 sider) og ingen sort/hvit kopier.
- (134) Innklagede hevder at volumtallene bare var estimerer og ikke ubetinget skulle legges til grunn ved tilbudsevalueringen. Ved inngåelse av rammeavtale, som i foreliggende tilfelle, vil det være vanskelig for oppdragsgiver å vite volum på anskaffelsen. I konkurransegrunnlagets punkt 2.2, senere presisert og rettet, var det imidlertid angitt estimert antall kopier (sort/hvit og farge) per maskin. Når det er angitt slike estimerer i konkurransegrunnlaget, må leverandørene kunne forvente at estimatene blir lagt til grunn ved tilbudsevalueringen. Ettersom innklagede ikke har benyttet oppgitte estimerer for kopivolum ved evalueringen av klagers tilbud, har innklagede brutt kravet til forutberegnelighet i lov om offentlige anskaffelser § 5.
- (135) Videre har klager anført at innklagede i strid med regelverket har gjort endringer i antall maskiner innen de enkelte kategorier. Som ovenfor legger klagenemnda til grunn at innklagede på bakgrunn av kravet til forutberegnelighet må basere tilbudsevalueringen på estimatene angitt i konkurransegrunnlaget og i skrivet med spørsmål og svar til konkurransegrunnlaget. Når innklagede under tilbudsevalueringen har flyttet 145 svart/hvit maskiner fra segment 1b (maskiner med 15-29 utskrifter pr minutt) til segment 2 (maskiner med 30-49 utskrifter pr minutt), innebærer det et brudd på kravet til forutberegnelighet i lov om offentlige anskaffelser § 5.

Evalueringen av tildelingskriteriet "Leverings- og returordning"

- (136) Innklagede har vurdert Canons tilbud som best på kriteriet *"Leverings- og returordning"* på bakgrunn av at *"i motsetning til Konica Minolta beskriver imidlertid Canon konkrete forberedelse til hvordan installasjonene skal foretas i samarbeid med IT-avdelingen"*. Klager har anført at Canon ble tilgodesett på en utilbørlig måte under evalueringen av dette kriteriet, ettersom Canon var eksisterende

leverandør hos Fredrikstad kommune og dermed hadde kunnskaper om Fredrikstad kommunes systemer.

- (137) I konkurransegrunnlagets kravspesifikasjon var det imidlertid angitt et eget punkt med ”Nettverkfunksjoner”. I dette punktet fremgikk hvilke programmer mv. innklagede brukte og således hvilke nettverksfunksjoner maskinene måtte ha for å fungere sammen med innklagedes systemer. Klagenemnda kan på denne bakgrunn ikke se at Canon har hatt en utilbørlig fordel i kraft av å være eksisterende leverandør, som ikke har blitt utliknet i forhold til øvrige leverandører.

Forlengelse av vedståelsesfrist

- (138) Vedståelsesfristen angir den tiden tilbudene er bindende, jf forskriftens § 10-2. Klagenemnda har i flere saker lagt til grunn at en tilbyder kan forlenge sin vedståelsesfrist etter at tilbud er inngitt. Det vises blant annet til sakene 2005/97, 2005/189 og 2006/69. Forlengelsen må imidlertid finne sted mens tilbudet ennå er bindende. Vedståelsesfristen er en ensidig avtalerettslig disposisjon, og forlengelse av denne fristen må følge vanlige avtalerettslige regler, jf klagenemndas avgjørelse i sakene 2005/267 og 2005/64.

- (139) Etter det opplyste er vedståelsesfristen forlenget flere ganger. Den siste forlengelsen ble foretatt 20. desember 2007, da Canon bekreftet å vedstå seg tilbudet frem til 15. mars 2008. Øvrige gjenværende leverandører, klager og Ricoh, fikk imidlertid ikke samme forespørsel fra innklagede om å forlenge vedståelsesfristen for sine tilbud. Klager anfører at innklagede med dette har brutt kravet til likebehandling.

- (140) Klagenemnda har i flere tidligere saker lagt til grunn at oppdragsgiver, ved spørsmål om forlengelse av vedståelsesfristen, i medhold av kravet til likebehandling må ta kontakt med samtlige leverandører som har inngitt gyldig tilbud, jf blant annet sakene 2005/189 og 2005/267. I sak 2005/267 uttalte klagenemnda følgende i premiss (30):

”Først dersom alle leverandører har fått en oppfordring til å forlenge fristen, kan konkurransen sluttføres i tråd med regelverket. Oppdragsgiverens plikt til å ta initiativ til å få forlenget vedståelsesfristen følger av kravene til likebehandling og god forretningsskikk i lovens § 5.”

- (141) At innklagede bare har gitt Canon anledning til å forlenge vedståelsesfristen, innebærer således et brudd på kravet til likebehandling i lov om offentlige anskaffelser § 5. Dette bruddet kan ikke repareres ved at innklagede underforstod at klager forlenget vedståelsesfristen for sitt tilbud. Det vises i denne sammenheng til sak 2005/267. Klagenemnda finner således ikke grunn til å gå nærmere inn på hvorvidt klager kan sies å ha forlenget vedståelsesfristen ved konkludent atferd.

Erstatning

- (142) Ettersom det ikke er inngått kontrakt i saken, finner nemnda ikke grunn til å gå inn på spørsmålet om erstatning.

Konklusjon:

- (I) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt forskrift om offentlige anskaffelser § 17-2 (1) ved at det er gjort vesentlige endringer i konkurransegrunnlaget.
- (II) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt forskrift om offentlige anskaffelser § 20-7 (2) ved at bare en representant fra oppdragsgiver var til stede under tilbudsåpningen.
- (III) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt forskrift om offentlige anskaffelser § 20-16 (4) ved at det ikke innen 15 dager fra klagers anmodning ble gitt tilfredsstillende nærmere begrunnelse.
- (IV) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt kravene til forutberegnelighet og likebehandling i lov om offentlige anskaffelser § 5 ved å legge til grunn feil pris ved evalueringen av klagers tilbud.
- (V) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt kravet til forutberegnelighet i lov om offentlige anskaffelser § 5 ved ikke å benytte på forhånd oppgitte estimater for kopivolum ved tilbudsevalueringen.
- (VI) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt kravet til forutberegnelighet i lov om offentlige anskaffelser § 5 ved å flytte på forhånd angitt estimater for antall maskiner fra et segment til et annet under tilbudsevalueringen.
- (VII) Kommunene Fredrikstad, Moss, Rygge, Våler, Hobøl og Råde har brutt kravet til likebehandling i lov om offentlige anskaffelser § 5 ved at ikke samtlige leverandører fikk forespørsler om forlengelse av vedståelsesfristen.
- (VIII) For øvrig har klager anførsler ikke ført frem.

For klagenemnda,
25. februar 2008

Jakob Wahl